

ІМПРЕСІОНІЗМ ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Подільський науковий ліцей

Анотація

Проаналізовано літературний доробок українського письменника Михайла Коцюбинського на виявлення ознак імпресіонізму.

Ключові слова: імпресіонізм, Михайло Коцюбинський, письменник, психологічна новела, творчість.

Abstract

The literary output of the Ukrainian writer Mykhailo Kotsyubynskyi was analyzed to identify the signs of impressionism.

Key words: impressionism, Mykhailo Kotsiubynskyi, writer, psychological novel, creativity.

Вступ

Видатний український письменник Михайло Коцюбинський увійшов в історію національної літератури насамперед як знавець життя народу, особливо селян, його проблем, складної боротьби за соціальні й національні права. Внесок письменника дуже значний, і не останнє місце посідає своєрідний стиль, майстерне володіння художнім словом, багата й повнозвучна українська мова, якою писав Михайло Коцюбинський.

Метою роботи є аналіз творчості Коцюбинського щодо виявлення ознак імпресіонізму.

Результати дослідження

Усе своє життя М. Коцюбинський захоплювався народною піснюю, тонко відчував класичну музику, любив слухати у виконанні дружини Віри Устимівни інструментальні твори Бетховена, Шумана, Гріга, стежив за новинами музичного світу; книги з біографіями відомих композиторів та критичні огляди збереглися й до нашого часу в особистій бібліотеці письменника. М. Коцюбинський належить до перших письменників в українській літературі, які подали зразки творів в етюдно-ескізній манері, що й є характерною ознакою імпресіонізму. Він надавав серйозного значення пленеру в роботі над художнім твором. Його безпосередні враження й переживання від спостережень природи, людей, записані в блокнот, помножені на творчу уяву, використовувалися у творах і вражали своєю майстерністю.

Як реаліст, Михайло Коцюбинський звертав у своїх творах увагу на змалювання зовнішніх подробиць, бачених у житті. Натомість як натуралістичний імпресіоніст, а пізніше як психологічний, він описував найтонші й найглибші порухи людської душі [3, 8]. Цей стиль психологічного імпресіонізму (або, як сказав С. Черкасенко, «чистої води імпресіонізму») такий самобутній, що його можна вважати виробленим самим письменником.

У 1900-ті роки Коцюбинський пише три твори, що відкривають новий етап у його творчості: новелу «Лялечка», акварель «На камені» й етюд «Цвіт яблуні» [1]. У цих творах подано глибший психологічний аналіз, ніж у попередніх, вони показують, що Коцюбинський вийшов на цілком нову стежку – стежку імпресіонізму. На початку ХХ ст. відбувається якісний злам у творчості Михайла Коцюбинського. Він створює жанр психологічної новели, виробляє імпресіоністичну манеру письма.

У них відчутна рука вже зрілого майстра, який творить новий жанр – жанр психологічної новели. Сюжет у психологічній новелі відходить на другий план. Портретні описи майже відсутні, змінюється функція обставин, усе підпорядковується одній меті – тонкому проникненню в психологічний світ людини, нюанси душевних поривів і глибокі переживання, які й становлять справжню драматургічну

колізію новели [7]. Письменник водночас виробляє нові художні принципи зображення героя: він переходить від знаковості сюжету до знаковості мікробразу – його смислотворчої сутності. Усезнаючий автор зникає, замість нього всевладно панує слово та почуття персонажа, його суб'єктивне бачення себе та навколишнього світу.

Роздвоєння особистості героя, якому Коцюбинський приділяє значну увагу, стає тим важливим елементом, якому підпорядковується імпресіоністична концепція кольорів. Письменник досягає потрібного художнього ефекту через поєднання контрастних почуттів і кольорів. У новелі «Цвіт яблуні» роздвоєння героя передають світло та тінь, в «Intermezzo» – образи природи та внутрішні відчуття, передусім Сонце й Утома. У творах «В дорозі» й «Intermezzo» письменник зображує процес висвітлення «травмуючого матеріалу» з надр підсвідомості [2]. Тут роздвоєння «я» ліричного героя між «я» – громадським обов'язком і «я» – особистими потребами також є основою розвитку внутрішнього сюжету. Коцюбинський показує психічний процес звільнення від комплексу вини «я»-особистого перед «я»-громадським.

У стилі Михайла Коцюбинського імпресіонізм часом поєднується з елементами символізму («З глибини», «Intermezzo», «Невідомий», «На острові»), іноді з елементами неоромантизму («Тіні забутих предків», «На острові», «На камені»), іноді – натуралізму («Лист», «Fata morgana») [6, 5]. Але стильовою домінантою, що відбиває специфічне світобачення й творчі прийоми письменника, без сумніву, є імпресіонізм, рідкісний навіть для європейської літератури за своїм витонченим естетизмом і глибиною психологічного аналізу. Коцюбинський започаткував на ґрунті модерністичних літературних тенденцій (поезії в прозі, сповідальна проза) цілком оригінальний стиль [5]. За своїми головними ознаками – часово-просторовою концепцією, концепцією кольору, концепцією людини, її психодуховності, кутом зору оповідача – цей стиль співвідноситься з європейським психологічним імпресіонізмом типу Гамсуна, Шніцлера, братів Гонкурів. Імпресіонізм Коцюбинського передусім є кроком у поглибленні художнього психологізму в українській літературі ХХ ст.

Вершин імпресіоністичного письма Коцюбинський досягає саме в «Intermezzo». Написана вона ніби в монологічній манері, проте це не внутрішній монолог, це ряд зорових картин, створених словом, що передають враження героя від навколишнього та водночас його внутрішні переживання. У цій же новелі помітні елементи символізму (назви «дійових осіб» виступають символами психодуховних процесів героя). Замість традиційного подієвого сюжету (сюжету вчинків і дій героїв) письменник вдається до сюжету внутрішнього, який становлять зіткнення різних переживань.

Висновки

Слід констатувати, що імпресіонізм Коцюбинського передусім є кроком у поглибленні художнього психологізму в українській літературі ХХ ст. Михайло Коцюбинський – великий майстер художнього слова – не писав: він творив. Його повісті, оповідання, новели дуже яскраві. За кожним словом видатного українського прозаїка постає нота. Слова збираються у твір, а ноти – в мелодію. Тому Коцюбинський не просто письменник, він музикант, художник, що створив симфонію прози, у якій відчувається сила кольорів і звуків.

Михайло Коцюбинський володіє великим достоїнством, яке властиве справжнім мистцям, – оригінальним стилем. Його стиль – не тільки мистецький і витончений, він має свій особливий характер, особливі ознаки. У стилі Михайла Коцюбинського, як ні в кого із сучасників, природно поєдналися два крайні полюси: народницький стиль, зображення душевних відрухів простолюддя, що пізніше було злито з вишуканим естетизмом самого зображення.

Імпресіоністичне письмо вимагає від митця неабиякого таланту, особливої чутливості, уміння писати образно, переконливо й лаконічно. Таким майстром і став Коцюбинський: «Ніхто ніколи ні до Коцюбинського, ні після нього не створював пластикового слова такого виключного враження, і саме в тому нам бачиться немеркнуча велич його художніх тканин»[9].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коцюбинський Михайло: твори в 2-х томах / За ред. М. Т. Яценко. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1988. – 577 с.
2. Коцюбинський Михайло: твори в 6 томах. – Т. 4. – К.: Вид.-во АН УРСР, 1961. – 474 с.

3. Міщенко Д. Розвиток реалізму в творчості М. Коцюбинського / Д. Міщенко. – К.: Державне вид.-во художньої літератури, 1957. –176 с.
4. Музичка А. Натуралістичний імпресіонізм Коцюбинського / А.Музичка // Коцюбинський. Збірка статтів / За ред. Ол. Дорошкевича. – Харків – К.: Лім.,1931. –Т.1. –287.
5. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі/ С. Павличко – К.: Либідь, 1999. –670 с.
6. Партолін М. П. Світогляд М. М. Коцюбинського / М. П. Партолін – Харків: Вид-во Харківського державного університету імені О.М.Горького,1965. –306 с.18.
7. Поліщук Ярослав. «Пейзаж людини» від Михайла Коцюбинського / Поліщук Я. О. // Дивослово – К., 2004. – №10. – С. 44.
8. Потупейко М. М. Михайло Коцюбинський: ранній період життя і творчості / М. М. Потупейко – К.,1964. –258 с
9. Шевчук В. Поезія не живе на смітнику. Михайло Коцюбинський та його проза : [есеї] / Валерій Шевчук // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 2. – С. 6–24.

Науковий керівник: **Заремблюк Світлана Іванівна** – вчитель вищої категорії, вчитель української мови та літератури, Подільський науковий ліцей, Вінниця, e-mail: zarembluk.svitlana@gmail.com

Хом'юк Максим Вікторович – учень 10ТІ-1, Подільський науковий ліцей, Вінниця, e-mail: makskhomiuk@gmail.com.

Supervisor: **Svitlana Ivanivna Zarembluk** – teacher of the highest category, teacher of Ukrainian language and literature, Podilsk Scientific Lyceum, Vinnytsia, e-mail: zarembluk.svitlana@gmail.com

Maksym Viktorovych Khomyuk - student 10TI-1, Podilsk Scientific Lyceum, Vinnytsia, e-mail: makskhomiuk@gmail.com.